

Reactie op internetconsultatie 'Wet Voorschriften vrijstelling leerplicht bij richtingbezwaren'

Op dit moment bestaat thuisonderwijs in Nederland formeel niet als onderwijsvorm. Artikel 5 sub b van de Leerplichtwet is dusdanig vrij te interpreteren dat er tussen leerplichtambtenaren in de diverse Nederlandse gemeentes grote verschillen bestaan in het toepassen van de wet en het al dan niet verlenen van vrijstelling. Met de nodige juridische gevolgen van dien.

Teleurgesteld

Als thuisonderwijzer van een zoontje van bijna 7 was ik voorzichtig optimistisch toen het wettelijk vastleggen van thuisonderwijs in 2017 werd opgenomen in het regeerakkoord. Optimistisch, omdat ik hoopte dat er een betere kwaliteitsborging zou komen en thuisonderwijs breder toegankelijk zou worden. Voorzichtig, omdat in het verleden al meerdere wetsvoorstellen zijn gedaan die het unieke karakter van thuisonderwijs geen recht deden.

Zo ook dit voorstel.

Dit wetsvoorstel gaat uit van 'vrijstelling van de leerplicht' maar stelt vervolgens wel eisen aan de inrichting van precies datgene waarvoor vrijstelling is verleend. Een nieuwe wet die uitgaat van 'leerrecht' en 'vrijstelling van de schoolplicht' en waarbij thuisonderwijs een volwaardige onderwijsvorm is, zou veel meer ruimte bieden voor passend en inclusief onderwijs en voor hybride onderwijsvormen.

Thuisonderwijs wordt met dit wetsvoorstel niet wettelijk erkend als aparte onderwijsvorm. Door alle extra regels en administratie wordt thuisonderwijs geven een stuk lastiger, en voor sommige thuisonderwijsvormen zelfs onmogelijk. De voorgestelde wijzigingen van artikel 5b zorgen niet voor een bredere toegankelijkheid, noch dragen ze bij aan kwalitatief beter thuisonderwijs. Voor thuisonderwijzers zoals ik, die met veel plezier en passie hun kinderen onderwijzen, is dit wetsvoorstel zeer teleurstellend. Uit niets blijkt dat de input vanuit het thuisonderwijsveld in dit voorstel is meegenomen.

Wantrouwen vs samenwerking en vertrouwen

Uit dit wetsvoorstel spreekt veel wantrouwen en de wens om thuisonderwijs te controleren en reguleren, terwijl wij als thuisonderwijzers veel meer gebaat zijn bij samenwerking, ondersteuning en kwaliteitsborging. De beslissing om al dan niet vrijstelling te krijgen, blijft gebaseerd op menselijk oordeel in plaats van een set aan vaste eisen. Hierdoor blijft de huidige willekeur tussen verschillende leerplichtambtenaren bestaan. Ook de dreiging dat de vrijstelling op ieder moment kan worden ingetrokken, als je om wat voor reden dan ook niet meer voldoet, vind ik buitenproportioneel.

Op dit moment is er na het verkrijgen van een vrijstelling op basis van 5b geen controle. Deze constructie biedt veel mogelijkheden voor thuisonderwijzers om het onderwijs individueel in te vullen en aan te sluiten bij zowel de eigen levensvisie als de leerbehoeften van het kind. De ultieme vorm van passend onderwijs! Onderling wordt er door thuisonderwijzers - zowel formeel als informeel - veel gedeeld over lesmethodes, effectief leren, sociaal emotionele ontwikkeling, onderwijsvormen en eigen ervaringen met thuisonderwijs. Ik ben zelf lid van een intervisiegroep van de NVvTO en heb een groot netwerk van andere thuisonderwijzers.

Hoewel de huidige situatie ideaal is voor de meeste thuisonderwijzers, snap ik dat de overheid graag meer zicht wil op thuisonderwijskinderen. Een bepaalde mate van toezicht vanuit de overheid, in de vorm van richtlijnen en advies, kan mijns inziens zeker bijdragen aan kwaliteitsborging en veiligheid. Tevens denk ik dat wij als thuisonderwijzers baat kunnen hebben bij een positieve relatie en samenwerking met de onderwijsinspectie en de leerplichtambtenaar in onze gemeente. Waarbij wel opgemerkt moet worden dat het voor een succesvolle samenwerking van het grootste belang is dat de toezichthoudende instanties voldoende kennis hebben van thuisonderwijs.

Hoe ziet effectief thuisonderwijs eruit?

Zowel ouders als overheid willen dat kinderen kwalitatief goed onderwijs krijgen. Dat geldt voor alle ouders, maar voor thuisonderwijsouders in het bijzonder, omdat wij zelf verantwoordelijk zijn voor het onderwijzen van onze kinderen. Waar bij thuisonderwijzers de focus ligt op onze eigen kind(eren) en wij leerling-gecentreerd onderwijs geven, gaat de overheid uit van leerplan-gecentreerd onderwijs zoals dit op scholen plaatsvindt. Hoewel het voor thuisonderwijzers glashelder is dat er een grote discrepantie bestaat tussen die twee, gaat de overheid daar in dit voorstel volledig aan voorbij en probeert thuisonderwijs te plaatsen in een schools kader. Dat wringt.

De belangrijkste vraag bij het opstellen van een dergelijke wet is mijns inziens '*Hoe ziet effectief thuisonderwijs eruit?*'. Dát zou de basis moeten zijn. Is daar door de overheid onderzoek naar gedaan? Heeft de overheid bij het schrijven van dit wetsvoorstel gekeken naar onderzoek van thuisonderwijs-experts? Is er een evaluatie uitgevoerd waaruit blijkt dat het huidige thuisonderwijs niet voldoet? Ondanks de uitgebreide input, groepsgesprekken en werkbezoeken van de NVvTO en andere thuisonderwijsorganisaties, gaat dit wetsvoorstel niet uit van de unieke mogelijkheden voor effectief onderwijs die thuisonderwijs te bieden heeft.

Dat is werkelijk een gemiste kans.

Thuisonderwijs of schoolonderwijs thuis?

Het nieuwe wetsvoorstel gaat ervan uit dat de schoolsituatie thuis wordt nagebootst. Met een aparte ruimte die geschikt is voor onderwijs, onderwijs dat voornamelijk thuis plaatsvindt, een vast curriculum, een leerlingvolgsysteem met diverse toetsen en slechts één verantwoordelijke. Dit staat dusdanig ver af van de realiteit van thuisonderwijs, dat ik me serieus afvraag wat er gedaan is met de kennis en ervaring die het thuisonderwijsveld door de jaren heen heeft gedeeld met betrokken ministers en ambtenaren.

Thuisonderwijs vindt niet in één ruimte plaats

Er is bij de meeste thuisonderwijzers niet slechts één ruimte in huis waar thuisonderwijs wordt gegeven. Wat zou dat betekenen voor een huisbezoek? Thuisonderwijs vindt de hele dag door plaats, overal in huis maar vooral ook buitenshuis (denk o.a. aan musea, workshops en excursies). Leren over de wereld doe je niet tussen vier muren. Worldschooling is een vorm van thuisonderwijs, die door de beperkte locatie-eis onmogelijk wordt gemaakt. Waar kun je nu beter leren over de Romeinen en hun geschiedenis dan in Rome? En waar leer je beter Spaans dan in Spanje? Door langdurig in contact te komen met andere culturen en talen, leren kinderen hun blik op de wereld verruimen. De Nederlandse taal en cultuur blijven natuurlijk belangrijk, maar (wereld)reizen onmogelijk maken is een grote verarming van het thuisonderwijs. Dit geldt ook voor het geven van thuisonderwijs in slechts één taal. Veel vervolgopleidingen en ook internationale bedrijven in Nederland gebruiken steeds meer Engels als voertaal.

Leerlingvolgsysteem en toetsen onnodig

Hoewel ik geloof in het bijhouden van vorderingen, vind ik een leerlingvolgsysteem onnodig tijdrovend en belastend. Op de website van Cito lees ik 'Leerlingvolgsysteem-toetsen (LVS) zijn bedoeld als hulpmiddel om het onderwijs op de leerlingen af te stemmen.' Dat hebben wij als thuisonderwijzers niet nodig. Wij zijn dagelijks samen met onze zoon en weten precies wat hij wel en niet beheerst. Zijn onderwijs stemmen we daarop af. Het 'toetsen' van zijn kennis gebeurt spelenderwijs en continu. Een formele toets is slechts een momentopname en zorgt voor onnodige stress.

Ieder thuisonderwijs kind krijgt individueel onderwijs, afgestemd op zijn leerbehoefte en interesses. Toetsen van thuis onderwezen kinderen kunnen dus onderling niet worden vergeleken, zoals bij een schoolklas met exact hetzelfde curriculum wel het geval is. Het is dan ook geen goed middel om de kwaliteit van thuisonderwijs landelijk inzichtelijk te maken. Vorderingen vastleggen kan ook op een minder invasieve en tijdrovende manier, die desgewenst op verzoek kan worden gedeeld met de inspectie of LPA. Denk hierbij aan observaties of een portfolio.

(Thuis)onderwijsplan

Ik denk dat het maken van een onderwijsplan ouders kan helpen om invulling te geven aan het onderwijs, door na te denken over de verschillende dingen die ze belangrijk vinden in het ontwikkelingsproces van hun kind. Onderwijsplannen kunnen objectief worden beoordeeld, zoals nu ook gebeurt door de Stichting Keurmerk Thuisonderwijs. Zo'n plan kan slechts op hoofdlijnen worden geschreven, omdat de interesses van kinderen veel wisselen. Het is bij de meeste vormen van thuisonderwijs onmogelijk om voor een jaar vooruit alles tot in detail te plannen. De kracht van thuisonderwijs is dat we kunnen aansluiten bij de interesses van onze kinderen en die interesses wisselen van week tot week.

Thuisonderwijs gaat juist om passend onderwijs en wat passend is kan in de loop van de tijd veranderen, samen met inzichten over de leerstijl en leerwensen van het kind. Omdat er veel verschillende vormen van thuisonderwijs zijn, vind ik het erg belangrijk dat het thuisonderwijsveld meebeslist over de richtlijnen waar een degelijk onderwijsplan voor thuisonderwijs aan zou moeten voldoen. De Stichting Keurmerk Thuisonderwijs heeft daarvoor al een format in gebruik dat prima als basis kan dienen.

Externe expertise & samen leren

Wij kiezen er bewust voor om beiden parttime te werken, zodat wij onze zoon allebei thuisonderwijs kunnen geven. Dit geeft hem een bredere basis dan ik hem alleen zou kunnen bieden. Enthousiasme en interesse zijn daarbij, zo blijkt uit onderzoek, belangrijker dan pedagogische en didactische vaardigheden. Ik heb zelf een universitaire opleiding. Dat mijn partner een lager opleidingsniveau heeft, vormt in de praktijk geen belemmering. Wij bepalen onderling wie van ons welke onderwerpen onderwijst en willen dat graag in de toekomst zo kunnen blijven doen. Er is duidelijk sprake van gedeelde verantwoordelijkheid.

Een breed curriculum en inspelen op de interesses van het kind, betekent dat de mogelijkheid bestaat dat ouders niet álle kennis zelf in huis hebben. Als thuisonderwijzer leer je samen met je kind en blijf je je voortdurend ontwikkelen. De expertise van thuisonderwijs ouders bestaat er in mijn optiek uit dat deze goed kunnen inschatten of, en zo ja welke, extra educatieve ondersteuning wenselijk dan wel noodzakelijk is. Ouders moeten de vrijheid hebben om zelf te bepalen wanneer ze externen willen inschakelen. Ongeacht of dit om eenmalige of structurele ondersteuning gaat.

Daarnaast ervaar ik dat ook samen leren en leren van anderen belangrijk is. Wij spreken wekelijks af op een vaste locatie met een grote groep thuisonderwijsgezinnen. We organiseren daar workshops om onze kinderen kennis te laten maken met allerlei onderwerpen (van koken en knutselen tot biologie, natuur- en scheikunde). Zowel de workshops (ongeacht of deze door onszelf of anderen worden gegeven) als het samen spelen en ontdekken zijn een vast onderdeel van ons programma en horen dus wat mij betreft in ons onderwijsplan. Ook gaan we vaak mee op excursies die door derden worden georganiseerd of doen we mee aan workshops en rondleidingen bij diverse musea.

Samengevat

Dit wetsvoorstel moet terug naar de tekentafel. Het draagt op deze manier niet bij aan kwalitatief thuisonderwijs en is voor thuisonderwijzers zoals wij niet werkbaar. Een schoolsituatie thuis nabootsen is geen effectieve vorm van thuisonderwijs. Een wet die écht bijdraagt aan beter thuisonderwijs en die breed wordt gedragen, kan alleen tot stand komen door een goede samenwerking met de thuisonderwijsorganisaties.

Daarnaast is ook de bredere context belangrijk. De afgelopen periode met schoolsluitingen heeft ons veel geleerd over afstandsonderwijs en hybride onderwijsvormen. Gebruik die kennis! Er is veel meer mogelijk dan we een paar maanden geleden dachten. Deze wet geldt nu alleen voor thuisonderwijzers met richtingsbezwaren, terwijl er een hele grote groep thuiszitters wordt uitgesloten waarvan een deel ook baat zou kunnen hebben bij thuisonderwijs. Een gemiste kans. Ook kunnen ouders er in de loop van de schoolcarrière van hun kind achter komen dat (tijdelijk) thuisonderwijs beter past. Geeft ze die kans en voorkom schooltrauma. Immers, het gaat om wat het beste is voor het kind, toch?

Ik zou graag willen dat thuisonderwijs in de wet als aparte onderwijsvorm wordt erkend (zoals afgesproken in het regeerakkoord) en dat die nieuwe wet bijdraagt aan toegankelijk en kwalitatief thuisonderwijs. Daartoe is een nieuw wetsvoorstel nodig, dat meer is gebaseerd op de realiteit van thuisonderwijs en waarin de expertise en ervaring van het thuisonderwijsveld is meegenomen.